

מבט ארלוזורוב על שוק העבודה



עידו לן ויוני בן בשט



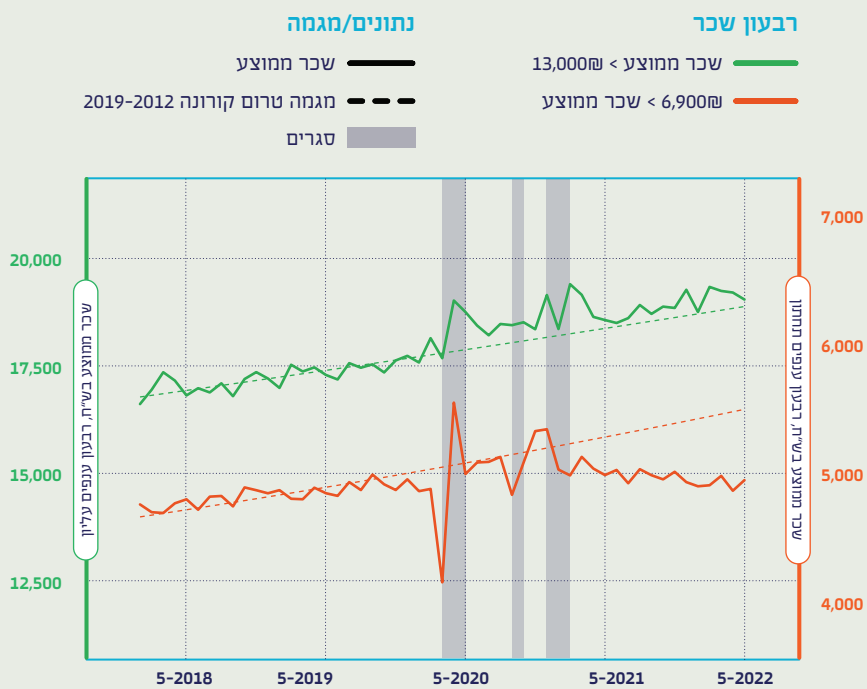
אוגוסט 2022

עיקרי הממצאים:

- 1. אחרי עשור של עלייה בשכר, המגמה התהפכה בחלק ניכר מהענפים:** החל מסיום הסגר האחרון, וכבר למעלה משנה, השכר הריאלי נמצא במגמת ירידה עקבית בקבוצות הענפים המתאפיינות בשכר בינוני-נמוך. זאת אחרי כמעט עשור של עליית שכר, שאפיינה את כלל ענפי המשק.
- 2. לעומת היפוך מגמה זה, בענפים שמתאפיינים בשכר גבוה מגמת העלייה נמשכה ואף התחזקה מעבר למגמה ארוכת השנים.** התחזקות זו מובלת על ידי שישה ענפים מרכזיים בהם שכר ממוצע של 23,629 ש"ח ו-371 אלף משרות.
- 3. התאוששות חלקית בתעסוקה:** בחצי השנה האחרונה נראה כי מספר המשרות בשוק העבודה התייצב על שיווי משקל חדש, הנמוך מהמגמה ארוכת השנים. בעוד שמספר המשרות בענפים המאופיינים בשכר-גבוה נמוך מהמגמה ב-1.3%, בשאר ענפי המשק המחסור נע בין 2.6% ל-3.9% פחות משרות, ביחס למגמה ארוכת השנים.
- 4. נמשכים הסימנים לשינוי מבני בשוק העבודה:** אף על פי ששיעור האבטלה הכללי במשק ירד, ישנו עדיין פער מתמשך בכמות המשרות. בחודש מאי 2022 נרשם חוסר של כ-89,000 משרות לעומת תחזית המגמה טרום הקורונה. ייתכן ופער מתמשך זה מעיד על שינוי מבני משמעותי בשוק העבודה.

1. אחרי עשור של עלייה בשכר - המגמה התהפכה בחלק ניכר הענפים

איור 1: שיעור השינוי השנתי בשכר הממוצע לעומת שיעור השינוי השנתי במדד המחירים לצרכן



מקור הנתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - ירחון שכר ותעסוקה. **עיבוד:** פורום ארלוזורוב. המגמה היא המגמה ארוכת הטווח שחושבה לפי הנתונים עבור השנים 2012-2019 בטרנד פולינומיאלי. השינוי בשכר הוא ביחס למגמת השכר הריאלי במחירי 2011. ממוצע השכר בכל רבעון משוקלל לפי כמות העובדים בכל ענף.

ניתוח של השכר הממוצע בענפים מראה, כי השכר בקבוצת הענפים המאופיינים בשכר גבוה (שכר ממוצע של מעל 13,000 ₪, צבע ירוק באיור) המשיך לצמוח לאחר המשבר ועקף את השכר החזוי לפי מגמת הגידול טרום הקורונה. לעומת זאת, בענפים ברבעון השכר הנמוך (צבע אדום) אנחנו עדים לירידה בשכר הממוצע בהשוואה לתחזית המגמה. למעשה, במבט על כלל רבעוני הענפים (נספח 4), כבר למעלה משנה, השכר הריאלי נמצא במגמת ירידה עקבית בקבוצות הענפים בהם השכר הממוצע נמוך מ-13,000 ש"ח.

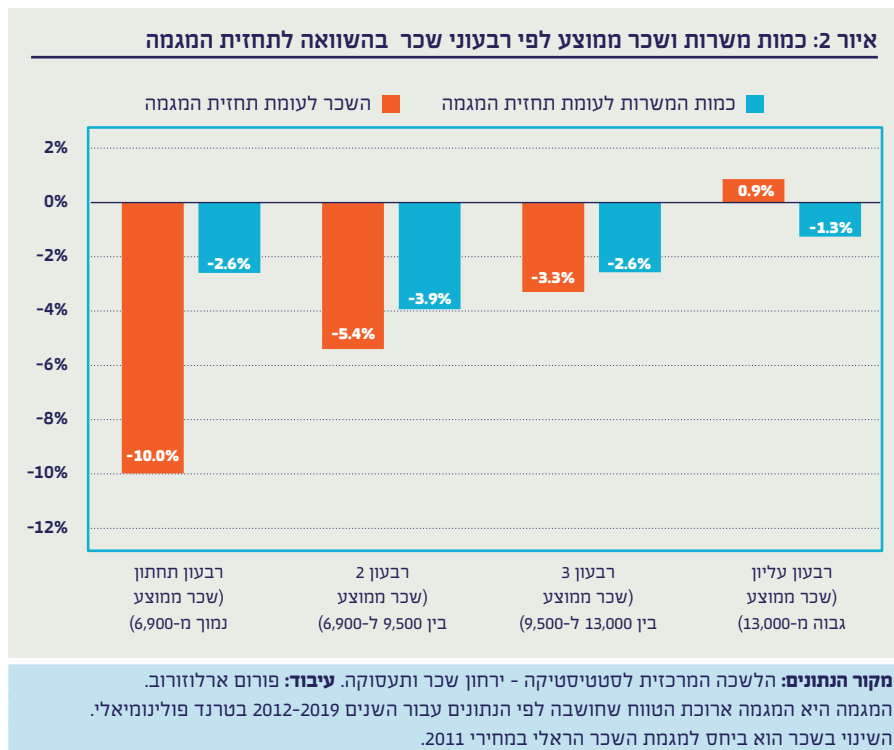
חשוב להזכיר שתי נקודות, שמחדדות את החשיבות בניתוח שמתמקד בענפים. ראשית, ישנה שונות במגמות של הענפים השונים שמרכיבים כל רבעון. שנית, סביר ששונות זו מוסברת בחלקה על ידי שינוי בהיקפי משרות של העובדים. כך לדוגמה, אם עובדים רבים עוברים

להעסקה במשרות חלקיות, אך כל אחד מהם שומר על משרה מלאה בסך הכל (משרה מלאה שמורכבת מכמה משרות חלקיות), הרי שהשכר הממוצע של כל עובד לא ירד, וזאת בניגוד לשכר הממוצע למשרה בענף שירד. נתוני הביטוח הלאומי עליהם אנו מתבססים אינם מאפשרים להבחין במגמות אלה, אך אנו מעריכים כי ההשפעה האפשרית של שינויים כאלה על המגמה הממוצעת ברבעון הענפים היא משנית.

במבט ממוקד על הענפים בהם השכר הממוצע מעל 13,000 ש"ח, ניתן לראות כי מגמת עליית השכר המאפיינת אותם מובלת כולה על ידי שישה ענפים מרכזיים (שלושה ענפי הייטק, שני ענפי תעשייה וענף שירותים אחד¹). ענפים אלו מספקים כ-10% מכלל המשרות במשק (371 אלף), והשכר הממוצע בהם עומד על 23,629 ש"ח. בשאר הענפים ברבעון שכר זה המגמות מעורבות, כשקיימים ענפים שהתפתחו בהתאם למגמה טרום הקורונה ואחרים שנמצאים מתחת למגמה.

¹ ייצור מחשבים, מכשור אלקטרוני ואופטי (26), ייצור מכונות וציוד לנמ"א (28), ייצור כלי תחבורה והובלה (29-30), תכנות וייעוץ בתחום המחשבים ושירותים אחרים (62), שירותי מידע (63), שירותי משרדים ראשיים ושירותי ייעוץ ניהולי (70).

2. הפערים בשכר ובתעסוקה נותרו גבוהים גם בחודש מאי

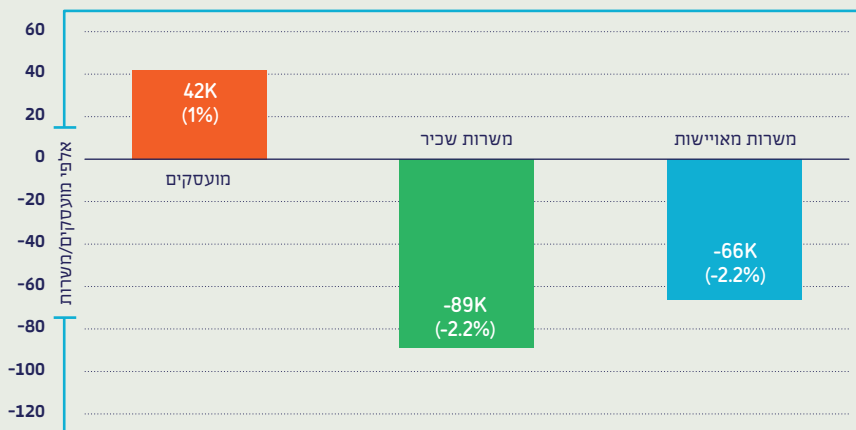


ברבעון השכר השלישי (שכר ממוצע מ-9,500 ₪ ועד 13,500 ₪) השכר הממוצע (צבע אדום) ירד בכ-3.3%, בעוד שבשני רבעוני השכר הנמוכים היציאה מהמספר מתאפיינת בירידה משמעותית עוד יותר בשכר הממוצע לעומת המגמה טרום הקורונה: ירידה של כ-5.4% ברבעון השכר השני ובכ-10% ברבעון השכר התחתון. נתונים אלה מצביעים למעשה על כך שפערי השכר בין הענפים גדלו, וזאת בניגוד למגמת צמצום הפערים בעשור שקדם למשבר הקורונה.

גם במספר המשרות (צבע תכלת) נמצאו פערים משמעותיים בין הענפים. בעוד שענפים המאופיינים בשכר גבוה קרובים מאד למגמה טרום הקורונה (ירידה של כ-1.3% במספר משרות השכיר), שאר רבעוני השכר חווים ירידה משמעותית במספר המשרות: ברבעון השכר התחתון וברבעון השכר השלישי מספר המשרות ירד בכ-2.6%, בעוד שברמת השכר הבינונית מספר המשרות ירד בכ-3.9% (להרחבה ראו איור 5).

עדיין חסרות בין 66,000 ל-89,000 משרות לעומת המגמה טרום הקורונה

איור 3: מועסקים ומשרות בשוק העבודה, נתונים בפועל לעומת תחזית המגמה טרום הקורונה

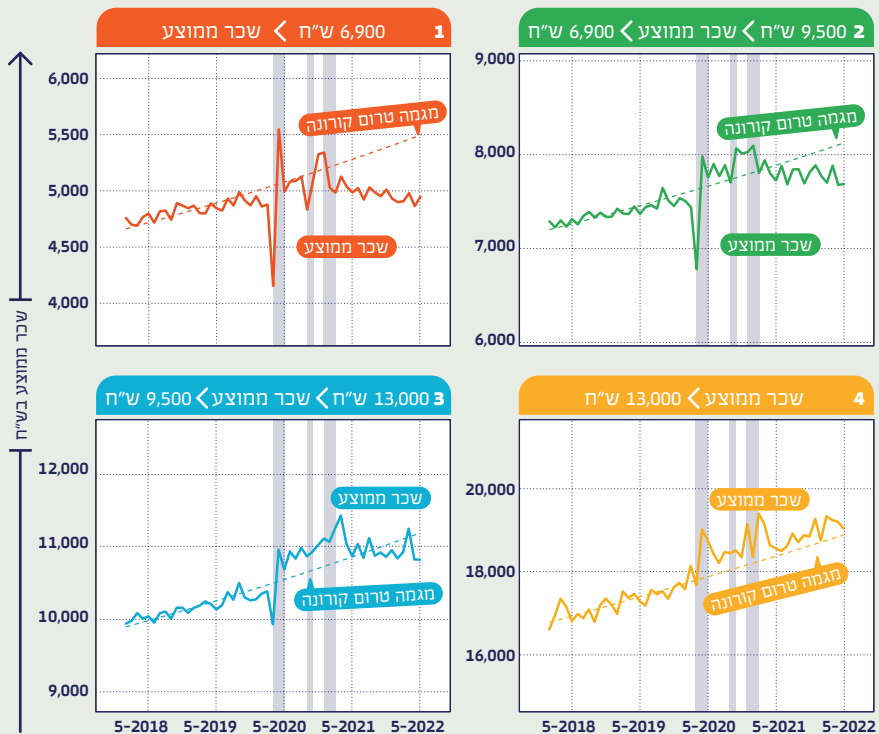


מקור הנתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - סקר משרות (כחול - משרות מאוישות), סקר כח אדם (ירוק - מספר המועסקים) וירחון שכר ותעסוקה (אדום - משרות שכיר של עובדים ישראלים). נתונים מנוכי עונתיות.
עיבוד: פורום ארלוזורוב.

על פי מדד משרות השכיר המדווחות לביטוח לאומי עדיין חסרות במשק כ-89,000 משרות שכיר (המהוות 2.2% מסך המשרות במשק), ביחס למגמת הגידול טרום-הקורונה. תמונה דומה עולה גם מנתוני סקר משרות פנויות של הלמ"ס, שמצביע על מחסור של כ-66,000 משרות ביחס למגמה. כלומר, נתוני שוק העבודה העדכניים ביותר, המתייחסים לחודש מאי 2022, עדיין מצביעים על פער משמעותי בין מדדי התעסוקה העיקריים: משרות שכיר, משרות מאוישות ומספר המועסקים.

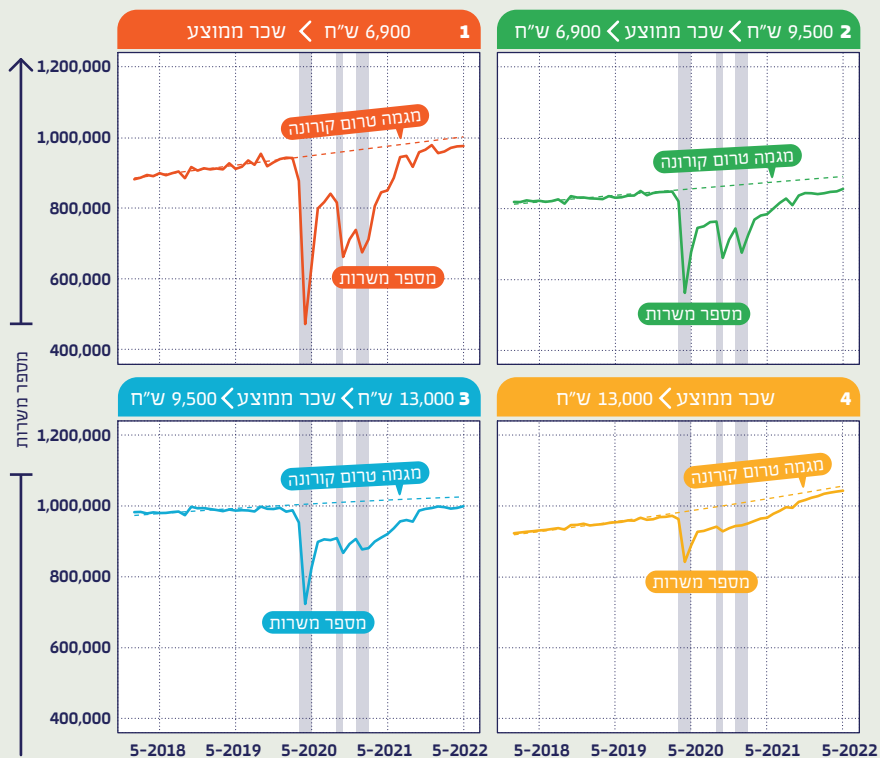
נתונים אלה מצביעים על כך שההתאוששות ממשבר הקורונה כפי שהיא מתבטאת בנתוני התעסוקה הרשמיים, אינה מייצגת בהכרח את המצב בשטח. אמנם שיעור המועסקים חזר למגמת טרום-הקורונה ושיעור האבטלה ממשיך להיות נמוך, אולם מספר משרות השכיר ומספר המשרות הפנויות מצויים בפער משמעותי מהמגמה שלהם. פער מתמשך זה, עליו אנו מצביעים בחודשים האחרונים, מגביר את החשש לכך שאנו עדים לשינוי מבני משמעותי בשוק העבודה, ועל הממשלה לבחון ביסודיות את השלכותיו ולטפל בו באחריות (להרחבה ראו איור 6).

איור 4: התפתחות השכר הממוצע לפי רבעוני השכר בענף (2018-2022)



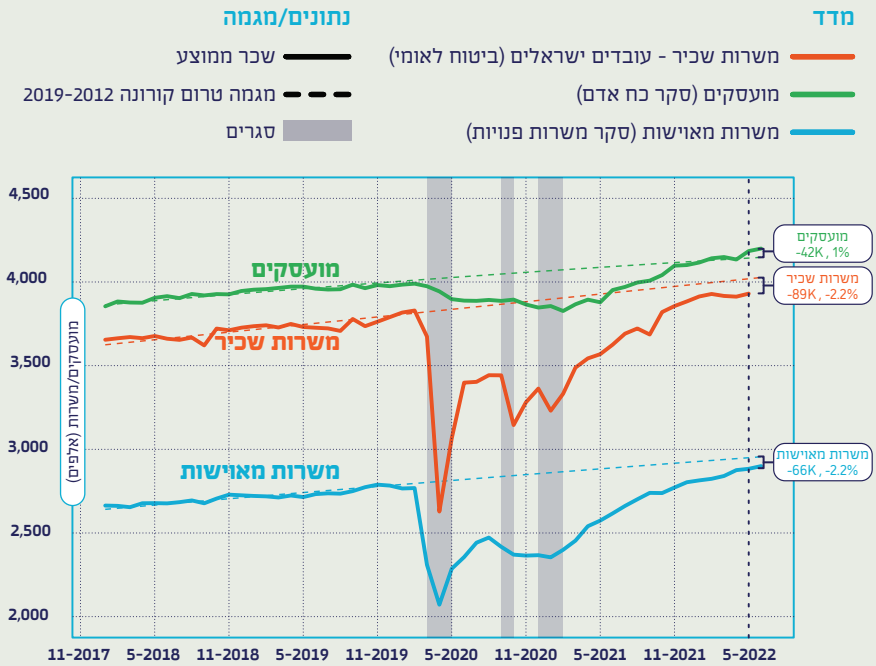
מקור הנתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - ירחון שכר ותעסוקה. **עיבוד:** פורום ארלזורוב. המגמה היא המגמה ארוכת הטווח שחושבה לפי הנתונים עבור השנים 2012-2019 בטרנד פולינומיאלי. השינוי בשכר הוא ביחס למגמת השכר הראלי במחירי 2011.

איור 5: התפתחות כמות המשרות לפי רבעוני השכר בענף (2018-2022)



מקור הנתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - ירחון שכר ותעסוקה. **עיבוד:** פורום ארלזורוב. המגמה היא ההמגמה ארוכת הטווח שחושבה לפי הנתונים עבור השנים 2012-2019 בטרנד פולינומיאלי. השינוי בשכר הוא ביחס למגמת השכר הראלי במחירי 2011.

איור 6: מועסקים ומשרות בשוק העבודה, נתונים בפועל לעומת תחזית המגמה טרום הקורונה, 2018-2022



מקור הנתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - סקר משרות (כחול - משרות מאוישות), סקר כח אדם (ירוק - מספר המועסקים) וירחון שכר ותעסוקה (אדום - משרות שכיר של עובדים ישראלים). נתונים מנוכי עונתיות.

עיבוד: פורום ארלוזורוב.

פורום ארלזורוב הוא מכון מחקר לעיצוב מדיניות, שהוקם על ידי הסתדרות העובדים החדשה, במטרה לבסס מחקר וידע מתקדמים שיסייעו למקבלי ההחלטות בגיבוש מדיניות כלכלית-חברתית, שתממש את זכותם של כל תושבי ישראל לתעסוקה הוגנת, לאיכות חיים מכבדת ולשוויון הזדמנויות. כל זאת תוך חתירה מתמדת לפיתוח כלכלה מתקדמת וחדשנית, צמצום פערים ויצירת צמיחה מכלילה ובת קיימא.

מטרות הפורום



עיצוב מדיניות כלכלית-חברתית

ארוכת טווח שבבסיסה
קידום העובדות והעובדים



ניתוח מחקרים ונתונים

מהארץ ומהעולם ליצירת
בסיס ידע מתקדם



ביסוס שיח ציבורי

שבמרכזו חתירה לצמיחה
מכלילה ובת קיימא



קידום הידע והפעולה

של ארגוני העובדים נוכח אתגרי
עולם העבודה של המאה ה-21

